

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ ДонНУ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст."
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
"КУЛЬТУРОЛОГІЯ"

Укладач:
О.І.Панич,
канд. іст. наук,
доцент

Донецьк 2008

1.1. Опис.

Навчальна дисципліна "Всесвітня історія першої половини ХХ ст." викладається студентам спеціальності "Культурологія" Гуманітарного інституту ДонНУ у восьмому семестрі в загальному обсязі 32 аудиторних години. Наприкінці семестру передбачено підсумковий контроль у вигляді заліку (МК). Курс "Всесвітня історія першої половини ХХ ст." є продовженням курсу "Історія західноєвропейської культури", що викладається у другому-сьомому семестрах.

1.2. Рівень.

Оволодіння навчальною дисципліною "Всесвітня історія першої половини ХХ ст." передбачає наявність у студентів попередньо сформованих знань з таких навчальних дисциплін, як "Історія західноєвропейської культури", "Історія культур первинного суспільства", "Релігієзнавство". Курс також пов'язаний з такими навчальними дисциплінами гуманітарного циклу, як "Історія України", "Історія східнослов'янської культури", "Історія культур сходу", "Історія музики", "Історія образотворчого мистецтва", "Історія літератури", "Філософія та історія філософії", "Політологія", "Соціологія", "Психологія", "Педагогіка та історія педагогіки", "Правознавство".

Завдання дисципліни такі:

1. Познайомити студентів з **основними процесами та тенденціями** розвитку країн Європи та світу у ХХ ст.
2. Навчити студентів розуміти **концептуальні аспекти** осмислення розвитку світової цивілізації.
3. Сформувати у студентів навички роботи з історичними **першоджерелами** (документами епохи), та культурологічного аналізу цих документів.

1.3. Обов'язкова чи вибіркова дисципліна.

Дисципліна є обов'язковою.

1.4. Викладацький склад.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології Гуманітарного інституту ДонНУ О. І. Панич.

1.5. Методика викладання, форми та методи навчання.

Навчальний процес відбувається у формі лекцій та семінарських (практичних) занять.

1.5. Мова викладання.

Дисципліна викладається українською мовою.

Тематичний план курсу.

Семестр	Тема	Всього ауд. годин	Лекц.	Практ. (сем.)	СРС	Інд. занят.	Екзамен (залік)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
8	Тема 1. Перша світова війна.	4	4		4		
8	Тема 2. Світ між двома війнами.	2	2		4		
8	Тема 3. Німецький тоталітаризм.	6	4	2	4	4	
8	Тема 4. Друга світова війна.	2	2		4		
8	Тема 5. Економічні і соціальні процеси в першій половині ХХ ст.	2	2		4	2	
8	Тема 6. Західне християнство в першій половині ХХ ст.	8	4	4	4	2	
8	Тема 7. Філософські вчення першої половини ХХ ст.	4	2	2	4		
8	Тема 8. Тенденції розвитку науки в першій половині ХХ ст.	2	2		2		
8	Тема 9. Мистецтва і художня культура в першій половині ХХ ст.	2	2		2		
	<i>ЗАГАЛОМ за семестр</i>	32	24	8	32	8	
	<i>Підсумковий контроль (залік)</i>						2

Навчальна програма курсу.

Тема 1. Перша світова війна.

Передумови і характер Першої світової війни. Формування військово-політичних блоків (Антанта і Троїстий союз). Країни західної Європи напередодні війни. Підготовка Німеччини до війни. Балканські війни 1913-1914 рр. Сараєвське вбивство 28 липня 1914 р. і початок Першої світової війни. Військові дії на Західному та Східному фронтах. Бойова техніка Першої світової війни. Застосування хімічної зброї. Війна на океанах. Вступ у війну США.

Співвідношення імперіалістичного, національного і соціал-демократичного дискурсів в ході Першої світової війни. Революційні події в Росії та Німеччині під час війни. Криза і розпад Австро-Угорської імперії і проголошення незалежних держав Центральної Європи.

Закінчення Першої світової війни. Мирні конференції у Парижі і Вашингтоні. Утворення Ліги Націй.

Осмислення війни як кризи західної цивілізації (Е. Гобсбаум).

Рекомендована література до теми:

1. Попович М. Червоне століття. – К.: АртЕк, 2007. – 888с. (Розділ 1)
2. Всемирная история: В 24 т. Т.19. Первая мировая война. / А.Н. Бадак, И.Е. Войныч, Н.М. Волчек и др. – Мн.: Литература, 1997. – 512 с.
3. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. – К.: Альтернативи, 2001. – 544с. (Розділ 1)
4. Mark von Hagen. "The First World War, 1914-1918" (Manuscript)

Тема 2. Світ між двома війнами.

Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин у 1920-30х рр.

Великобританія у міжвоєнний період. Н.Чемберлен. Суспільно-політичний розвиток Франції в 1920-30х роках. Виникнення Народного фронту. Ідеологія італійського фашизму і прихід до влади Б. Мусоліні. Революція і громадянська війна в Іспанії (Ф. Франко). Веймарська республіка в Німеччині та наростання кризових явищ.

Румунія, Чехословаччина, Болгарія, Королівство сербів, хорватів і словенців у міжвоєнний період. Ю. Пілсудський і режим "санації" в Польщі 1920-х рр. Проблема "вписування" Центральної Європи в загальноєвропейську культуру.

Закінчення громадянської війни і встановлення диктатури більшовиків на території колишньої Російської імперії. Утворення СРСР. Революційні події в Туреччині і проголошення Турецької республіки. Кемаль Ататюрк. Революція 1925-1927 рр. в Китаї. Чан Кайші.

Рекомендована література до теми:

1. Дюррозель, Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. - Київ : Основи, 1999. - 903с. (Розділ про Версальсько-Вашингтонську систему міжнародних відносин).
2. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян у ХХ ст. Курс лекцій. – К.: "Либідь", 1996. – 416 с. (лекції 3-9).
3. Всемирная история: В 24 т. Т.20. Итоги Первой мировой войны. / А.Н. Бадак, И.Е. Войныч, Н.М. Волчек и др. – Мн.: Литература, 1998. – 512 с.
4. Laszlo Peter. "Central Europe and its reading into the Past" in European Review of History, Vol.6, No.1, 1999,101-111.
5. Oscar Halecki. The Limits and Divisions of European History, Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 1962 (105-141)

Тема 3. Німецький тоталітаризм.

А.Гітлер як історична постать. "Mein Kampf". Ідеологія нацизму. Соціальна база нацизму. НСДАП і її прихід до влади (1933р.). Політичні портрети лідерів Третього Райху: І. Геббельс, Г. Гіммлер, Г. Герінг.

Внутрішня політика нацистів. Мілітаризація економіки. СА і СС. Вермахт. Нівеляція демократичних інститутів. Політика щодо релігії та церкви. Соціальні програми збереження і розвитку нації. Гітлерюгенд. Німецька сім'я під час правління нацистів. Повсякденне життя громадян Третього Райху. Нацистська держава як взірць тоталітарного режиму.

Зовнішня політика нацистів. Вихід Німеччини з Ліги Націй. Мюнхенська змова 1938 і приєднання Чехословаччини. Антикомінтернівський пакт (вісь "Рим-Берлін-Токіо"). Пакт Молотова-Ріббентропа. Підготовка до війни.

Рекомендована література до теми:

1. Фест И.К. Гитлер. Биография. В 3 т. – Пермь: "Алетейя", 1993.
2. Гитлер А. Моя боротьба. – Харьков: "Свитовид", 2003. – 702 с. (главы 6 и 11).
3. Пленков, Олег Юрьевич. Третий Рейх. Нацистское государство. - СПб. : Нева, 2004. - 479 с.

4. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – С.513-533.
5. Grieder, P. "In Defence of Totalitarian Theory as a Tool of Historical Scholarship" in *Totalitarian Movements and Political Religions, Voil.8, Nos. 3-4, (September-December 2007)*, 563-589.
6. Griffin, R. "The Palingenetic Political Community: Rethinking the Legitimation of Totalitarian Regimes in Inter-War Europe" in *Totalitarian Movements and Political Religions, Voil.8, No3 (winter 2002)*, 24-43.
7. Griffin, R. "The Primacy of Culture: The Current Growth (or Manufacture) of Consensus within Fascist Studies" in *Journal of Contemporary History, Vol.37(1)*, 21-43.

(Студентам рекомендується також подивитися фільм Ч. Чапліна "Диктатор")

Запитання до семінарського заняття за темою 3:

1. Які характеристики тоталітарного режиму згідно з концепцією Х. Арендт?
2. Вкажіть, які ознаки політичного лідерства А. Гітлера вказують на нього як на тоталітарного вождя.
3. Чи можна вважати ідеологію нацистів тоталітарною? Обґрунтуйте відповідь.
4. Які способи легітимації нацистського режиму були реалізовані лідерами НСДАП?
5. Які механізми прийняття рішень і політичного керівництва в нацистській Німеччині можна вважати тоталітарними?
6. Яка роль демократичних інститутів (політичних партій, виборів, парламенту) в тоталітарній державі?
7. Чи існують, на ваш погляд, шляхи запобігання тоталітаризму?

Тема 4. Друга світова війна.

Вторгнення німецької армії на територію Польщі (вересень 1939 р.) і початок Другої світової війни. Окупація радянськими військами Галичини. Катинська трагедія.

Хід воєнних дій у 1939-1941 рр. Окупація Німеччиною країн західної і центральної Європи. Вступ у війну Італії. Початок війни між Німеччиною і СРСР. Напад Японії на Перл-Харбор. Вступ у війну США. Тихоокеанські кампанії Другої світової війни.

Хід воєнних дій у 1942-1943 рр. Московська, Сталінградська і Курська битви на території СРСР. Північно-Африканські кампанії Другої світової війни. Поступова втрата німецьким командуванням стратегічної ініціативи. Діяльність антигітлерівської коаліції і руху опору. Тегеранська конференція 1943 р. і відкриття другого фронту. Поступове звільнення країн Європи від німецьких військових сил. Кримська (Ялтинська) конференція 1945 р. і започаткування нової системи міжнародних відносин. Капітуляція Німеччини і Японії. Хіросіма і Нагасакі.

Політика нацистів на окупованих територіях. Колабораціонізм і стратегії виживання місцевого населення. Концентраційні табори. Євреї і холокост.

Нюрнбергський процес і доля лідерів нацистської Німеччини. Проблема моральних суджень щодо колективної та індивідуальної відповідальності за акції насильства під час війни. Концепції конструювання історичної пам'яті на основі подій Другої світової війни.

Рекомендована література до теми:

5. Попович М. Червоне століття. – К.: АртЕк, 2007. – 888с. (Розділ 2)
  6. Всемирная история: В 24 т. Т.23. Вторая мировая война. / А.Н. Бадак, И.Е. Войныч, Н.М. Волчек и др. – Мн.: Литература, 1997. – 592 с.
  7. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. – К.: Альтернативи, 2001. – 544с. (Розділ 5)
  8. Marek Szcepaniski. Cultural Borderland in Sociological Perspective (The Case of Upper Silesia) in *Polish Sociological Review, No 1(121), 1998, 69-82.*
  9. Carynnyk, Marco. Furious Angels. Ukrainians, Jews, and Poles in the Summer of 1941. (A book proposal)
  10. Richard Ned Lebow. The Memory of Politics in Postwar Europe in *The Politics of Memory in Postwar Europe by Richard Ned Lebow, Wulf Kansteiner, and Claudio Fogu, Ed., Durham and London, Duke University Press, 2006 (1-39)*
- (Студентам рекомендується також прочитати роман В. Гроссмана "Жизнь и судьба", подивитися фільми Д. Месхієва "Свої" і А. Вайди "Катинь")

Тема 5. Економічні і соціальні процеси в першій половині ХХ ст.

Вплив Першої світової війни та Версальсько-Вашингтонських угод на економічний розвиток країн Європи і США. Економічні трансформації і криза класичного лібералізму. М.Д. Кондратьєв і його теорія великих циклів кон'юнктури. Дж.М. Кейнс. Кейнсіанство як економічна теорія. Концепція "держави добробуту", її практичне втілення в країнах Європи. Велика депресія в США 1930-х років і "новий курс" Ф.Д. Рузвельта. Економічний розвиток нацистської Німеччини в 1930х –40х рр. Демографічні процеси і розвиток інституту сім'ї в європейському суспільстві. Поєднання сільської та міської культур у соціально-економічному розвитку Європи першої половині ХХ ст. Вплив економічних процесів в Європі на розвиток соціалістичних і антиімперіалістичних рухів на колоніальних територіях.

Рекомендована література до теми:

1. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. – К.: Альтернативи, 2001. – 544с. (Розділ 3-4).
2. Зидер, Райнхард. Социальная история семьи в Западной и Центральной Европе (конец XVIII - XX вв.) – М. : ВЛАДОС, 1997. - 303 с. (розділ 6)
3. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм, демократія. – К:"Основи",1995.– 528с.
4. Кейнс Дж. Кінець laissez-faire // Лібералізм. Антологія. Упорядники О.Проценко, В. Лісовий. – К.: "Смолоскип", 2002. – С.724-739.
5. Dobrowolski K. Peasants and Peasant Societies, 277-289.
6. Poul M. Hohenberg, Lynn Hollen Lees. The Making of Urban Europe, 1000-1950. Cambridge, Massachusetts, and London, England, Harvard University Press, 1985 (Intro, 1-13.)

Тема 6. Західне християнство в першій половині ХХ ст.

Католицька церква в політичних процесах першої половини ХХ ст. Розвиток соціальних доктрин католицизму. Католицькі профспілки і політичні партії. Виникнення держави Ватикан. Католицька церква і тоталітарні режими. Позиція папи Пія XII щодо політики нацистської Німеччини (1940-ві рр.). Формування католицької доктрини про евтаназію.

Значення секуляризації для розвитку католицизму. Біблеїстичні та екзегетичні дослідження. К. Доусон і його концепція впливу прогресу на релігію. "Ортодоксія" Г. Честертон. "Просто християнство" К. Льюїса. Християнський еволюціонізм П.Т. де Шардена.

Протестантські конфесії в першій половині ХХ ст. Модерністські тенденції в протестантській теології. Німецька протестантська неоортодоксія: К.Барт, Д. Бонхьоффер. Дискусії між "німецькими християнами" і Ісповідницькою церквою в нацистській Німеччині. Американська неоортодоксія: соціальна філософія Р. Нібура в умовах Великої депресії 1930-х рр. Розвиток історико-критичної біблеїстики в протестантській традиції (А. Гарнак, Р. Бультман). Концепція теології культури П. Тілліха.

Рекомендована література до теми:

1. Лейн Т. Христианские мыслители. – СПб., 1997. - 352 с. (раздел о первой половине ХХ века).
2. Хусто Гонсалес. История Христианства. Т.2 От Эпохи Реформации до нашего времени. – СПб: "Библия для всех", 2003. – Стр.: 294-316, 320-342, 350-355.
3. Гергей Е. История папства. - М. : Республика, 1996. - 464 с. (раздел 9)
4. Доусон К. Прогресс и религия. – Брюссель: Изд-во "Жизнь с Богом", 1991. – 227с.
5. Честертон Г. Вечный человек. – М.: Политиздат, 1991. – 542 с.(раздел об ортодоксии)
6. Бойко І. Біоетика. – Льв.: Вид-во УКУ, 2008. – 177с.
7. Бонхёффер Д. Сопротивление и покорность. – М.: Изд. группа «Прогресс», 1994. – 344с.
8. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – М., 1987.
9. Христос и культура. Избранные труды Ричарда Нибура и Райнхольда Нибура. – М., 1996.
10. Тиллих П. Избранное: Теология культуры. – М.: Юрист, 1995. – 479с.

Запитання до семінарського заняття за темою 6:

1. Які, на ваш погляд, головні проблеми бачили перед собою лідери християнських церков на початку ХХ ст. Яким чином вони намагались їх вирішувати?
2. Якою була позиція Римо-католицької церкви у відношенні до німецького нацизму у 1939-40х роках?
3. Охарактеризуйте концепцію християнського еволюціонізму П'єра Тейяра де Шардена. Які тенденції розвитку християнської теології вона відображає?
4. Яка роль праць К. Льюїса і Г. Честертон в утвердженні авторитету католицької церкви?

5. Сформулюйте основні положення критики ліберальної теології з боку представників неоортодоксії.
6. В чому проявилась суперечливість становища протестантських євангелічних церков в нацистській Німеччині? Як вона відобразилась у житті і релігійних поглядах К.Барта і Д. Бонхьоффера?
7. Охарактеризуйте теологічні погляди Рейнгольда Нібура.
8. Чому богословські концепції Р.Бультмана та П.Тілліха вважаються екзистенціалістськими?

Тема 7. Філософські вчення першої половини ХХ ст.

Передчуття та осмислення соціальних колізій першої половини ХХ ст. у європейській філософії. Відображення процесів та наслідків суспільної модернізації в теоріях масової культури Г. Тарда, Г. Лебона, Х. Ортеги-і-Гасета. Спроби осмислення феномену ірраціонального у психоаналітичних концепціях З.Фрейда і К. Юнга. Концепція людської деструктивності Е. Фрома. Логічний аналіз Б.Рассела і логічний позитивізм Л. Вітгенштайна як артикуляція необхідності пошуку "спільної мови" та "спільної логіки" в контексті розриву традицій європейської культури. Герменевтичні концепції В. Дільтея, Г. Гадамера і поворот до нових горизонтів тлумачення тексту. Екзистенціальні концепції М.Хайдеггера, К. Ясперса, Ж.-П. Сартра, А. Камю в контексті досвіду масових потрясінь. О. Шпенглер і його праця "Занепад Заходу".

Рекомендована література до теми:

1. История философии : Учеб. для студентов вузов. - М. : Греко-лат. каб. Ю. А. Шичалина, 2000. - Кн. 4 : Философия XX века / И.С. Вдовина, А.Ф. Грязнов, А.К. Гусейнов и др. - 2-е изд. - 2000. - 446 с. (раздел о пер.пол. XX ст.)
2. Психология толп / Г. Лебон, Г. Тард. - М. : Ин-т психологии РАН : КСП+, 1999. - 412 с.
3. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас. // Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. – К. : Основи, 1994. - С.15-139.
4. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М.: "Республика", 1994. – 447 с. (разделы 11,13).

Запитання до семінарського заняття на тему

"Теорії масової культури і їхнє місце в світоглядно-філософській парадигмі першої половини ХХ ст."

1. *Опишіть історію виникнення теорій масової культури Г. Тарда, Г. Лебона і Х. Ортеги-і-Гасета.*
2. *Яка роль соціально-економічної модернізації у появі масового суспільства згідно з цими теоріями?*
3. *Що таке "людина маси", які її психологічні характеристики?*
4. *Які механізми прийняття політичних рішень в "суспільстві маси"?*
5. *Який зв'язок "суспільства маси" з появою тоталітарних режимів?*

Тема 8. Тенденції розвитку науки в першій половині ХХ ст.

Природничі науки і технічний прогрес. Виробництво і використання електричної енергії. Двигуни внутрішнього згорання і реактивні двигуни. Зародження і розвиток авіації. Створення аероплану братами Орвілом і Уілбером Райт. Хімічні дослідження і винаходи. Початки промислового використання бензину. Винайдення хімічної зброї. Розвиток сухопутного і водного транспорту. Радіотехніка, телебачення, кінематографія. Зародження ядерної фізики. А. Ейнштейн і його теорія відносності.

Гуманітарне знання: "школа Анналів" і нова історична наука у Франції; розвиток соціології (М. Вебер, Е. Дюркгайм); розвиток педагогіки і психології (В. Дільтей, П. Наторп, Е. Шартье).

Рекомендована література до теми:

1. Кун Т. Структура научных революций. – М.: Прогресс, 1977. – 300 с.
2. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в традиции мыслителей Запада.: Учеб. хрестоматия для вузов. – М.: "Логос", 1996. – 400 с.
3. Вебер М. "Объективность" социально-научного и социально-политического знания // Вебер М. Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С.345-415
4. Блок М. Апология истории или ремесло историка. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
5. Джуринский А. Н. История зарубежной педагогики
[http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/Djurin/10.php]

Тема 9. Мистецтва і художня культура в першій половині ХХ ст.

Репрезентація соціального і культурного досвіду першої половини ХХ ст. в мистецтві різних напрямків і течій. Дегуманізація мистецтва. Занепад декаденства і модерністське мистецтво. Ф.Кафка. Постімпресіонізм. Мистецтво авангарду і його течії: фовізм (А. Матис, А. Марке, Ж. Руо), кубізм (П. Пикассо, Ж. Брак, Х. Грис), футуризм (Ф.Т. Марінетті), експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм (А. Бретон, С. Далі), конструктивізм. Реалістичне мистецтво першої половини ХХ ст.: Е. Хемінгуей, Б.Брехт.

Рекомендована література до теми:

1. Очерки по истории мировой культуры : Учеб. пособие / Кузнецова Т. Ф., Розин В. М., Кнабе Г. С. и др. - М. : Яз. рус. культуры, 1997. - 496 с.
2. Художественная культура в капиталистическом обществе : Структур.-типол. исслед. / Б. М. Бернштейн, А. П. Валицкая, Н. В. Григорьев и др. - Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. - 287 с.
3. Наливайко Д.С. Искусство: направления, течения, стили. – К.: "Мистецтво", 1985. – С. 179-288.
4. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва. // Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. – К. : Основи, 1994. - С. 238-272.
5. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. – К.: Альтернативи, 2001. – 544с. (Розділ 6).

Запитання до підсумкового контролю

1. Тенденції політичного розвитку європейських країн в першій половині ХІХ ст. на фоні кризи ліберально-просвітницьких цінностей.
2. Перша світова війна: причини, хід, наслідки.
3. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин.
4. Велика депресія і криза капіталістичного способу виробництва.
5. Кейнсіанство і концепція “держави добробуту”.
6. Революції і становлення авторитарних режимів у міжвоєнний період (Польща, Туреччина, Італія, Іспанія, Китай).
7. Ідеологія німецького нацизму.
8. Формування і характер німецького нацистського режиму.
9. Зовнішня політика нацистської Німеччини у 1930-х роках.
10. Друга світова війна і політика нацистів на окупованих територіях.
11. Наслідки Другої світової війни і проблема організації історичної пам’яті.
12. Католицизм у першій половині ХХ ст. К. Доусон, П.Тейяр де Шарден.
13. Протестантська неоортодоксія: К.Барт, Д.Бонхьоффер, Р.Нібур.
14. Протестантський модернізм: А. Гарнак, П. Бультман, П. Тілліх.
15. Психологія в контексті антропологізації європейської філософії (З. Фрейд, К. Юнг).
16. Соціальна психологія та соціальна філософія Е. Фромма.
17. Сутність і зміст екзистенціалізму (К.Ясперс, М.Хайдеггер, Ж.-П.Сартр, А. Камю).
18. Філософія маси в контексті антропологізації європейської філософії (Х. Ортега-і-Гасет, Г.Тард, Г.Лебон).
19. Тенденції розвитку природничих наук у першій половині ХХ ст.
20. Відкриття А. Ейнштейна та їхнє світоглядне значення.
21. Тенденції розвитку гуманітарних наук у першій половині ХХ ст.
22. Дегуманізація мистецтва у першій половині ХХ ст.

Список додаткової літератури до курсу

1. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1900-1945 гг. – М., 2001.
2. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-2000 гг. – М., 2002.
3. Новая и новейшая история (1870-1982). – М., 1984.
4. История первой мировой войны. 1914-1918. – М., 1975. - т. 1-2.
5. Европа между миром и войной: 1918-1939. – М., 1992.
6. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1918-1945. – М., 1989.
7. Вторая Мировая война: Краткая история. – М., 1984.
8. Аксельрод А., Филлипс Ч. Диктаторы и тираны. Т. 1-2. – Смоленск, 1997.
9. Дельбрюк Г. История военного искусства в рамках политической истории. Т. 1-2. – СПб., 1994.
10. История войн и конфликтов. Т. 1-2. – Мн., 1997.
11. Хартбол Т. Битвы мировой истории. Словарь. – М., 1993.
12. Энциклопедия «Третьего Рейха». – М., 1996.
13. История Второй Мировой войны 1939-1945 гг.: В 12 т. – М., 1974-1976.
14. Андрианова Т.В. Геополитические теории XX века. – М., 1996.
15. Европейский союз на пороге XXI века. – М., 2001.
16. Единая Европа: идеи и практика. – М., 1994.

17. История мировой экономики. – М., 1999.
18. Романовская Т. Наука XIX-XX вв. в контексте истории культуры. – М., 1995.
19. Салмин А.М. Современная демократия. – М., 1997.
20. Социально-рыночное хозяйство: История, концепции, итоги. – М., 1990.
21. Тоталитаризм в Европе XX века. – М., 1996.
1. Тарнас Р. История западного мышления. – М., 1995.
22. Цыганков А.П. Современные политические режимы: структура, типология, динамика. – М., 1995.
23. Балканы: между прошлым и будущим. – М., 1995.
24. Гаджиев К.С. Геополитика. – М., 1998.
25. История США: В 4-х т. – М., 1987. – Т.4.
26. Трухановский В.Г. Уинстон Черчилль. – М., 1989.
27. История Франции: В 3-х т. – М., 1973. – Т. 3.
28. Молчанов Н.Н. Генерал де Голль. – М., 1988.
29. Смирнов В.П. Франция: страна, люди, традиции. – М., 1988.
30. Черкасов П.П. Распад колониальной империи Франции. Кризис французской колониальной политики в 1939-1985 гг. – М., 1985.
31. Чернега В.Н. Буржуазные партии в политической системе Франции. Третья – Пятая республики. – М., 1987.
32. Германская история в новое и новейшее время: В 2-х т. – М., 1970.
33. Залесский К. Вожди и военачальники третьего рейха. – М., 2000.
34. Зонтхаймер К. Федеративная республика Германия сегодня: Основные черты политической системы. – М., 1996.
35. История Италии: В 3-х т. – М., 1971. – Т.3.
36. История стран Центральной и Юго-Восточной Европы XX века. - М., 1997.
37. Этнические проблемы и политика государств Европы. – М., 1998.
38. Гончарова Т.В., Стеценко А.К., Шемякин Я.Г. Универсальные ценности и цивилизационная специфика Латинской Америки. Кн. 1-2. – М., 1995.
39. Королев Ю.Н., Кудачкин М.Ф. Латинская Америка: революции XX века. – М., 1986.
40. Латинская Америка в международных отношениях XX века: В 2-х т. – М., 1988.

Критерії оцінювання знань студентів:

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів передбачає диференційований підхід:

1. Оцінка **«відмінно»** – студент вільно володіє визначеними програмою знаннями й уміннями, правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу; відповідь чітка і завершена, мова літературна.
2. Оцінка **«добре»** – студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань, при доборі фактів припускається незначних помилок, власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності, мова добра.
3. Оцінка **«задовільно»** – студент користується лише окремими знаннями, порушує логіку викладу, відповідь недостатньо самостійна, аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, мова спрощена.
4. Оцінка **«незадовільно»** – студент не володіє необхідними уміннями, головного фактичного матеріалу не знає.

За європейською системою визначення рівня знань та вмінь студентів може використовуватися рейтинг за 100-бальною шкалою, згідно з яким:

90–100 балів – відмінно (А);

75–89 балів - добре (BC);

60–74 балів - задовільно (DE);

35–59 балів - незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1–34 балів - незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).